

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

De Wereld en Wij

Ds. H. Veldkamp

Inhoud

Vershillende houding.	3
De wereld in de Schrift.	5
a. De wereld als "sieraad"	5
b. De menschenwereld.	6
c. De vijandige wereld.....	7
De antithese	10
a. Christus en de wereld.	10
b. De christen en de wereld.	10
c. Het radicalisme van Paulus.	12
d. Wereldgelijkvormigheid.	12
e. Jacobus over de wereldgelijkvormigheid.....	13
f. Hosea over wereldgelijkvormigheid.....	15
Onze roeping tegenover de wereld.	17
Christus en de stoffelijke wereld.	20
De christen en de stoffelijke wereld	21
a. Geen dualisme.....	21
b. Geen doopersche mijding noch ascese.	21

Verschillende houding.

De bedoeling van dit boekje is, iets te zeggen over de vraag, hoe wij, christenen, in de wereld hebben te verkeer. Deze vraag is o.a. hierom van groot belang, omdat onze houding tegenover de zichtbare wereld voor een groot deel bepaalt onze verhouding tot Christus, die van de wereld zoowel het "systeem" (Col. 1:17) als de Zaligmaker is (Joh. 4:42).

De titel is: "De wereld en wij". Men mag dit evengoed omkeeren, en spreken van "wij en de wereld". De volgorde behóeft op zichzelf geen kwestie van meerdere of mindere bescheidenheid te wezen. Wie zich door Paulus laat herinneren dat "de geheele wereld voor God verdoemelijk" is (Rom. 3:19), de "vrome" mensch inbegrepen, zal allicht beginnen de laagste plaats te kiezen, terwijl de uitspraak van denzelfden apostel, "dat de heiligen de wereld oordeelen zullen" (1 Cor. 6:2) voor een omgekeerde volgorde kan pleiten.

Hiermee staan we feitelijk midden in ons onderwerp.

De vraag namelijk hoe wij in en tegenover de wereld hebben te staan, is en wordt zeer verschillend beantwoord. De een is van oordeel, dat zij te mijden, en de ander dat ze te wijden is. Déze voelt zich pelgrim in de wereld en gene overwinnaar van de wereld. Sommigen ondervinden als "vreemdelingen", van haar al den last en anderen als "gasten" al den lust. Nu eens ziet men de wereld bevolkt met booswichten die te schuwen zijn en dan weer met dwalende schapen die geen herder hebben, en die geen afkeer maar medelijden behoeven. Hier staat men in de aanvals- en ginds in de verdedigingshouding, al naardat men zich getuige òf martelaar, licht in de wereld of slachtschaap van de wereld weet. Beurtelings wordt de wereld aangeklaagd en beklaagd. Er zijn pessimisten die niets dan kwaad en optimisten die veel goed over de wereld in het midden hebben te brengen.

Het is niet moeilijk, elk dezer houdingen met Schriftbewijzen te schragen.

God zelf heeft de wereld lief, maar tegelijk is de liefde en vriendschap der wereld vijandschap tegen God.

De wereld is een juichende akker voor het evangelie, en vlak daarop heet het, dat de wereld in het booze ligt, duisternis is, vol van haat tegen Christus. Deze Christus is het, die de wereld het leven geeft, maar die ook verklaart niet eens voor de wereld te bidden. De Bijbel juicht èn schreit over de wereld en spreekt over haar z'n hopende verwachting èn klagelijk wee gelijkelijk uit. Dienovereenkomstig moet de christen de wereld verzaken, maar wee hem, zoo hij z'n roeping tegenover haar verzaakt.

Hieruit mag niet geconcludeerd, dat de Schrift ja en neen tegelijk zegt, maar alleen dat zij de wereld telkens vanuit een anderen gezichtshoek bekijkt. Het maakt geen gering verschil of men de wereld beziet in het licht der schepping of onder den ban van het gericht; als kunstproduct van den Oppersten Bouwmeester óf als wingewest van de hel; als een schoon boek, in hetwelk alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods geven te aanschouwen, èf als het kladschrift van den duivel, waarin de Overste dezer wereld z'n caricaturen gekrast heeft.

Wie dit niet in het oog houdt, dat "wereld" en "wereld" twee zijn, en dat de Heilige Schrift aan dit woord telkens andere kleur en inhoud geeft, moet wel in eenzijdigheden vervallen, zooals die zoo pas zijn aangestipt. Dit is ook de oorzaak, waarom vele christenen in onzen tijd elkaar voorbij praten en niet begrijpen, zelfs verbijten en verketteren inzake elkanders "wereldkijk", omdat ze bij "wereld" ieder aan iets anders denken. Dit verschijnsel beperkt zich trouwens niet alleen tot ons onderwerp.

Op het standpunt der Heilige Schrift is voor geen enkele eenzijdigheid plaats. Zij stelt ons niet voor het dilemma: òf. .. òf, maar eischt zoowel het een als het ander. Bewogenheid en afkeer, liefde en haat, wijding en mijding worden door haar even vurig bepleit. De pelgrims- en overwinnaars-gedachte liggen in hetzelfde vlak. De discipel van

Jezus is in deze wereld getuige en martelaar tegelijk... het Grieksch heeft voor die beide trouwens maar één woord.

De wereld in de Schrift.

a. De wereld als "sieraad".

Alvorens onze houding tegenover de wereld te bepalen, zullen we goed doen, nauwkeurig te luisteren naar wat God ons aangaande de wereld heeft geopenbaard in Zijn Woord.

We zijn er van jongsaf aan gewend heel veel leelijke dingen te hooren vertellen van de wereld. Dat we tegenover de booze Wereld nog een roeping hadden, kwam bij ons evenmin op als de gedachte aan poreuze kerkmuren, waardoor de wereld kon binnensijpelen. We raakten minder vertrouwd met de idee, dat de wereld uit de kerk dan dat de kerk uit de wereld moest. Die wereld was afschuwelijk en we vonden het vreemd, dat God diezelfde wereld kon liefhebben, waarvan zulke afgrijpselijke dingen te vertellen waren.

Slaan we nu den Bijbel op, dan zien we, dat daar ook heel veel over de wereld gesproken wordt. Ik telde niet precies in een concordantie na, hóevaak wel, maar stellig wel 'n tweehonderd keer. Wie ze naleest bemerkt, dat nergens feller de boosheid, dwaasheid, gemeenheid en haat der wereld wordt belicht dan door de Schrift, maar tevens dat deze wereld "die in het booze ligt" niet al de wereld, zelfs niet de eigenlijke wereld is, maar dat er ook een wereld is, waarover de Schrift zich in gunstigen zin uitlaat. Déze wereld is de "kosmos", een woord, dat het N. T. bij voorkeur gebruikt, dat vlak tegenover "chaos" staat, en eigenlijk zooveel als sieraad beteekent.¹ Deze kosmos is het wondere product van Gods scheppend vermogen, "'t kunststuk van Uw wijze hand", in schoonheid, orde en harmonie, "een zeer klare spiegel van Gods deugden". Let men op den tijd, de wereld geschiedenis, dan wordt meestal het woord "aioon" gebruikt, dat ook door "eeuw" is vertaald. "En de wereld is inderdaad beide .. een geschiedenis en een kunststuk te zamen. Zij is tegelijk horizontaal en verticaal te beschouwen; zij streeft van de laagste schepselen af opwaarts naar boven, het licht en het leven Gods tegemoet, en zij beweegt zich tevens voorwaarts naar een Godverheerlijkend einde. Zoo spreidt zij Gods deugden en volmaaktheden ten toon, in beginsel reeds bij haar aanvang, bij haar voortgaande ontwikkeling in steeds hoogere mate, en eens volkomen aan het einde der tijden."²

Bij deze wereld is dan niet uitsluitend aan de aarde, noch aan de menschenwereld te denken, maar ze omvat het heelal, beide de zienlijke en onzienlijke dingen, en die wereld heeft God onuitsprekelijk lief (Joh. 3:16) meer dan een kunstenaar z'n schepping. Daarom stelt God ook prijs op het bezit er van, wat den Psalmist doet glorieeren, dat Zijns is de wereld en hare volheid (Ps. 50:12). En voor het behoud van diezelfde wereld put Gods liefde zich uit door den Zoon in de wereld te zenden tot een verzoening van de geheele wereld. Want de kosmos is, sinds de wanklank der zonde er in geworpen is, in alle sferen van de zuchtende aarde tot de juichende engelen toe ontwricht, en Hij heeft daarom alle dingen tot zichzelf willen verzoenen, zoowel die op de aarde als die in de hemelen zijn. (Coll. 1:20) . . . zelfs de engelenwereld heeft door de zonde haar hoofd en organisatie verloren, en zij verschijnen in Efrata's velden waarlijk niet alleen als minder geïnteresseerde outsiders.³

In dezen zin zijn ook alleen te verstaan teksten als Joh. 3:16 en Joh. 2:2, in welke laatste plaats gezegd wordt dat Christus een verzoening is voor de geheele wereld of letterlijk: voor de wereld in haar geheel. Denkt men daarbij uitsluitend aan de

¹ Hetzelfde grondwoord wordt gebruikt in Openb. 21:2, waar het nieuwe Jeruzalem vergeleken wordt met een bruid, die voor haar man versierd is.

² Dr. H. Bavinck. Dogm. II, blz. 461.

³ Men zie hiervoor nader Bavinck, Dogm. Dl. III, blz. 537. Biesterveld Coll., blz. 165, v. Andel idem, blz. 34-35.

menschenwereld, dan moet men òf in het universalisme verdwalen òf z'n toevlucht nemen tot het bekende beeld van de boom en de takken. Het is ongetwijfeld waar, dat in de kerk de menschenwereld als nieuwe menschheid behouden wordt en dat de goddeloozen als doode takken afvallen, maar de bovengenoemde tekst spreekt niet van de menschenwereld, maar van den kosmos, de gansche schepping in organischen zin.

Deze wereld wordt dus met God verzoend (2 Cor. 5:19) en blijft behouden. De gedaante, het schema dezer wereld moge voorbijgaan, (1 Cor. 7:31) maar de wereld zelf gaat niet onder, want Gods eer duldt niet, dat deze aan Satan wordt prijsgegeven. De Satan heet dan ook nimmer de overste der wereld, maar alleen overste dezer wereld (Joh. 12:31, 14:30). Wel heeft hij gepoogd de wereld tot zijn wereld te maken, en stelt hij zich aan als de rechtmatige eigenaar als hij Jezus al de koninkrijken der wereld toont (Matth. 4:8) maar dit is een der vele Satanische vergissingen, hetgeen blijken zal als de groote stemmen in den hemel jubileeren: "de koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van zijn Christus, en Hij zal als koning heersenen in alle eeuwigheid" (Openb. 11:15).

Dezen kosmos, dien God liefheeft, mogen wij niet alleen, maar moeten wij als Zijn kinderen insgelijks liefhebben. Het is niet geoorloofd bij den tekst: alzo lief heeft God de wereld gehad, uit te roepen: wat God mocht, mogen wij niet, want als Johannes vermaant: hebt de wereld niet lief (1 Joh. 2:15), dan bedoelt hij met die wereld heel iets anders, zooals later blijken zal.

Het is de door God gewilde liefde tot Zijn wereld, die de Psalmisten hun "natuurpsalmen" doen zingen, en een "Bijbelsch Hallelujah" aanheffen niet over de redding van één zondaar, maar over de glorificatie der schepping. (Ps. 104:35) waarin hemel en aarde weer vereenigd zijn te saam. Zij maakt de kerkvaders enthousiast over dezen zeer helderen spiegel van Gods deugden, en deed onze Geloofsbelijdenis die mooie woorden schrijven van dat schoone boek met z'n letteren. De Bijbel predikt geen wereldvergoding, maar evenmin wereldverachting en Paulus was zoo weinig "weltfremd", dat hij niet alleen verklaarde dat de wereld er was om haar te "gebruiken" (1 Cor. 7:31) maar haar met haren vollen inhoud neerlegde voor de voeten der gemeente: hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle van u (1 Cor. 3:22). Paulus heeft voor die vermaning deze reden: "dat alles, letterlijk alles, het eigendom van de gemeente is. Wanneer zij roemen op een deel van hun schatten, zijn ze eenzijdig en verwaarloozen ze feitelijk hun rijkdom".⁴

b. De menschenwereld.

In engeren zin beteekent "wereld" in de Schrift de woonplaats der menschen. Ieder mensch is komende in de wereld (Joh. 1:9). Ook de christenen leiden er hun natuurlijk bestaan, hebben het goed dezer wereld (1 Joh. 3:17) en kunnen uit de wereld naar eigen verkiezing niet uitgaan (1 Cor. 5:10). Wij hebben niets in de wereld gebracht, en het is openbaar, dat wij ook niet iets daaruit kunnen dragen (1 Tim. 6:7). In deze en dergelijke uitdrukkingen is het woord "wereld" vrij kleurloos en neutraal. Maar tegenover de menschen, die in die wereld wonen, (welke menschheid ook kortweg "wereld" wordt genoemd) staat Christus niet neutraal, evenmin als de menschheid trouwens neutraal tegenover Christus kan blijven. De Heiland is wel niet gekomen om de wereld te oordeelen (Joh. 12:47), maar om te behouden, doch Hij is wel tot een oordeel, een crisis, in de wereld gekomen (Joh. 9:39), zoodat Zijn kruis een scheidlijn trekt tusschen mensch en mensch. Het tooneel der menschelijke historie wordt door Christus tooneel der heilshistorie. Uit die wereld wordt de kerk gerecruteerd, want de Vader heeft aan den Zoon Zijn uitverkorenen uit de wereld gegeven (Joh. 17:6). Gelijk de Vader den Zoon in de wereld gezonden heeft, zendt Jezus op zijn beurt zijn discipelen de wereld in (Joh. 17:18) want Hij beschouwt de wereld als Zijn akker (Matth. 13:38). Getrouw aan het zendingsbevel gaan de apostelen dan ook de geheele wereld in. Zij hebben de

⁴ Grosheide. Korte verklaring 1 Kor., blz. 48.

wereldbeteekenis van Christus verstaan, die niet enkele individuen, maar der wereld het leven geeft (Joh. 6:33) en eveneens de wereldmissie der kerk, om in de antieke wereld tegenover den verwaten keizertitel: *Sotèr tou kosmou*, Heiland der wereld, Christus als de Zaligmaker der wereld te mogen prediken (Joh. 4:42), waarbij ze de zalige ervaring mogen opdoen, dat Hij ook inderdaad geloofd wordt in de wereld (1 Tim. 3:16), hetgeen te gereeder geschiedt, wanneer de discipelen zichzelf ook openbaren als lichten in de wereld (Matth. 5:14).

c. De vijandige wereld.

Christus was in de wereld, maar de wereld heeft Hem niet gekend (Joh. 1:10). Deze negatieve instelling groeit tot positieve tegenstelling: de oversten dezer wereld hebben Christus niet alleen niet gekend en erkend, maar ze hebben den Heer der heerlijkheid gekruisigd (1 Cor. 2:8). De wereld wordt Gode-vijandige wereld, en het is om deze reden dat het woord "wereld" in den mond der apostelen meestal een zeer wrangen bijmaak heeft. Het klinkt hun zoo onzuiver in de ooren, dat zij wel spreken van "deze wereld", en "deze tegenwoordige wereld", maar hun pen weigert ditzelfde woord nog te gebruiken voor "de toekomstige wereld" vol licht.⁵ Zóó boos is de wereld, dat Jezus Zijn Vader niet wil aanspreken als Heere der wereld, maar "Heere des hemels en der aarde" (Matth. 11:25) en Paulus, die het een beleediging zou achten Christus den koning der wereld te noemen (kosmos) roemt Hem als den koning der eeuwen (aioon) (1 Tim. 1:17). Van dézen kosmos is de Satan de overste, hoewel natuurlijk niet onbetwist, want het slotaccoord zal weer zijn dat de koninkrijken der "wereld" (kosmos) zijn geworden onzes Heeren en van Zijnen Christus (Openb. 11:15).

Zeer veelvuldig zijn de getuigenissen van de Heilige Schrift, waarin aan deze vijandschap der wereld tegen God en Zijn Gezalfde, en de volstreckte tegenstelling tusschen kerk en wereld uiting gegeven wordt. Haar wijsheid is dwaasheid bij God (1 Cor. 1:20, 21) en haar droefheid werkt den dood (1 Cor. 7:10). Door haar wordt Gods volk gehaat en verdrukt (Joh. 16:31), zoodat de getuigen des Heeren òf het schouwspel en afschrapsel der wereld zijn (1 Cor. 4:13) òf op bergen en in spelonken moeten ronddolen, omdat zij der wereld niet waardig zijn (Hebr. 11:38), hoewel nochtans de heiligen de wereld oordeelen zullen (1 Cor. 6:2) gelijk zij nu reeds in beginsel door het geloof de wereld veroordeeld hebben met Noach (Hebr. 11:7), want er is een volstreckte tegenstelling tusschen den geest der wereld en den geest, die uit God is (1 Cor. 2:12). Ofschoon de geloovigen uit de wereld verkoren zijn (Joh. 15:19) en in de wereld leven, zijn ze niet meer van de wereld, omdat de wereld in het booze ligt (1 Joh. 5:19).

Deze laatste uitdrukking is wel de sterkste veroordeeling van de wereld. Er staat eigenlijk, dat de wereld in den Booze ligt; men zou dus ook kunnen zeggen, dat de wereld in Satan "ligt". Hierdoor is de tegenstelling volmaakt. Gelijk de kerk "in Christus" is, en dus één met Hem is geworden, zoo "ligt" de wereld "in den Booze", en is met den duivel solidair. Omgekeerd: gelijk Christus in de geloovigen is, zoo is de Booze in de wereld, waarop Jezus doelt als Hij zegt: "Die in u is, is meerder, dan die in de wereld is" (1 Joh. 4:4). Zóó gezien, kan men de wereld de gepersonificeerde Booze noemen, of de wereld de incarnatie des Boozen. De strijd met de wereld is dan ook feitelijk een strijd met den Booze, die de wereld beheerscht, en deze donkere achtergrond wil Christus naar voren halen, als Hij zijn discipelen leert bidden, niet: verlost te worden van twee vijanden: wereld en Booze, maar kortweg: verlos ons van den Booze.⁶

Meermalen — zooals in den pas genoemden tekst — wordt de "wereld" dan ook als persoon gedacht, als de groote tegenstander van Christus, als "eine gewaltige Kollektiv-

⁵ Door de Schiit en ook vele kerkvaders wordt dan het woord "aioon" inplaats van "kosmos" gebruikt.

⁶ Hiermee wordt geen oordeel uitgesproken over den Catechismus, die den éénen vijand tot een 3-tal doodsvijanden uitbreidt.

Person" ⁷ die door den "overste" dezer wereld wordt gerepresenteerd.

Ieder gevoelt dus, dat met deze "wereld" iets geheel anders bedoeld wordt, dan met de "wereld" waarvan onder a. en b. sprake was. Er is in 't geheel geen tegenspraak, als de Schrift eenerzijds zegt, dat God de wereld liefheeft, en anderzijds dat wij de wereld niet mogen liefhebben. Krachtens den innigen band tusschen Christus en de kerk aan de eene zijde, en dien tusschen den Booze en de wereld aan de andere zijde, moet er wel een volstreckte antithese zijn tusschen "kerk en wereld". De geloovigen mogen vroeger bij de wereld behoord hebben, na hun roeping en verkiezing uit de wereld houden zij op wereld te zijn. Al het wereldsche is hun vreemd, omdat zij in Christus zijn.

De kerk behoort niet meer tot de wereld.

Wel kunnen wij uit de wereld niet uitgaan, maar haar eigenlijk leven leven we niet meer mee (Coll. 2:20), en dientengevolge bezitten in den "interimtoestand" dezer "tegenwoordige wereld" de mannen hun vrouwen als niet-bezittende (1 Cor. 7:31).

Door het kruis van Christus, zegt Paulus, is er zoo'n radicale breuk gekomen, dat de wereld mij gekruisigd is, en ik der wereld (Gal. 6:14). De wereld met hare zorgvuldigheden is het groote struikelblok voor het geestelijk leven, en daarom behoort het tot den onafwijsbaren plicht van den geloovige de wereld te verzaken, en zichzelf onbesmet te bewaren van de wereld (Jac. 1:27). De vriendschap der wereld is vijandschap tegen God. (Jac. 4:4). Dezelfde tegenstelling die er bestaat tusschen Christus en de wereld die in den Booze ligt, behoort er ook te zijn tusschen wereld en kerk, ofschoon de wereld de kerk toch noodig heeft, evenals ze Christus noodig heeft.⁸

Wij worden dus niet alleen negatief gewaarschuwd, om dezer wereld niet gelijkvormig te worden (Rom. 12:2) maar hebben haar positief alle vriendschap te onthouden, en haar zelfs te kruisigen. En ondanks het feit, dat de christen in de wereld in toenemende mate, al naar de toekomst des Heeren genaakt, verdrukking zal hebben, en alle haat tegen het Kind Jezus zich richten zal tegen de "vrouw" (Openb. 12) dat is, dat de vijandschap tegen Christus zich op Zijn kerk wreken zal, leeft nochtans de kerk uit de wondere paradox, dat al wat uit God geboren is, de wereld overwint, want dit is de overwinning die de wereld overwint, namelijk ons geloof (1 Joh. 5:4). En voorts gaat déze wereld voorbij en haar begeerlijkheid, maar die den wil Gods doet, blijft in der eeuwigheid (1 Joh. 2:17). Hier is in de Grieksche taal weer een mooie tegenstelling tusschen "kosmos" en "aioon" en men zou de bedoeling van Johannes aldus kunnen weergeven: deze tegenwoordige wereld gaat voorbij, maar de toekomstige wereld gaat open en bloeit op voor de kinderen Gods. De verdrevenen uit de wereld zijn de erfgenamen der wereld: de nieuwe aarde, waarboven een nieuwe hemel zich welven zal. De christen is geen defaitist en geen wereldverachter, maar dé "wereldwijze" mensch bij uitnemendheid, omdat hij leeft uit een wereldwijd en wereldoverwinnend geloof.

Vanzelfsprekend kon bovenstaand overzicht van de gegevens der Schrift slechts zeer onvolledig blijven. We vonden, dat de Bijbel zich in verschillenden zin over de wereld uitlaat: die wereld nu eens beziet als schepping Gods, dan weer als de wereld der menschen, en eindelijk als Gode-vijandige wereld, waarvan de Satan de overste en de geweldhebber is.

Het spreekt wel van zelf, dat naargelang van deze beteekenissen, onze verhouding tot de wereld bepaald wordt en de vraag naar het: "de wereld en wij" een oplossing vindt.

En deze houding is dan voorts door ons niet te kiezen of willekeurig te bepalen, maar wórdt bepaald door Christus. Wij hebben in Zijn voetstappen te wandelen. De Schrift wordt niet moede, ons dat op het hart te binden. Gelijkerwijs de Vader Hem in de wereld gezonden heeft, zendt Hij ook de zijnen in de wereld. Gelijkerwijs Hij het licht der wereld was zullen wij lichten in de wereld zijn. Dit is ons volstrekt mandaat. En we zeggen dan met Luther: hier sta ik, ik kan niet anders.

⁷ Kittel, Theol. Wörterbuch I.N.T. art. kosmos B. III, blz. 895.

⁸ Kittel: Theol. W., blz. 894.

We gaan dan beginnen met het laatste: onze houding tegenover de wereld die in het booze ligt.

De antithese.

a. Christus en de wereld.

Christus heeft de wereld die met den Booze eensgeestes is, en met hem gemeene zaak maakt, niet feller kunnen veroordeelen dan door te verklaren, dat Zijn koninkrijk niet van deze wereld is. We hebben er ons voor te wachten, onze genoeglijke methode om verschillende woorden van den Heiland tam te maken, op deze uitspraak toe te passen. Ze bevat niets minder dan een ultimatum, en gaat uit van een volstreckte antithese.

Het gaat met dat "koninkrijk" precies als met het "leven", dat in dat Rijk genoten wordt. Dit is namelijk het "eeuwige leven", dat iets totaal anders is dan het gewone, tijdelijke leven, ook al zou men dat tot in het eindeloze verlengen. De eindeloos verlengde tijd blijft tijd en wordt nooit eeuwigheid. Indien ons "natuurlijk bestaan" eindeloos werd uitgerekt, zou dit niets minder dan een ramp beteekenen. Derhalve hebben we elkaar niet toe te wenschen, lang te mogen leven, maar anders te leven: het hoogste geluk is, deel te hebben aan het geheel andersoortige "eeuwige" leven, dat uit God is, met Hem in gemeenschap brengt en Zijn wil doet. Een leven — de Schrift wordt niet moede, dit te herhalen — dat niet eerst aan de andere zijde, maar aan deze zijde van het graf gesmaakt wordt door allen die uit God geboren zijn. Wel na dit leven op volkomen wijze, maar hier in beginsel. Het "eeuwig, zalig leven" na den dood is voor Gods kinderen niet iets totaal vreemds, maar de volledige uitgroei en uitbloei van wat hier reeds door hen gekend werd. Daarom verklaart de Catechismus, dat ik nu "het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel" en Jezus zegt: "die in Mij gelooft, hééft het eeuwige leven".

Evenzóó nu is het koninkrijk der hemelen iets geheel anders dan de wereld. Het is niet maar op andere leest geschoeid, en heeft niet slechts een anderen regeerings vorm, maar verschilt er in wezen van. Wie nu bedenkt, hoe reeds in deze wereld fascistische en bolsjewistische staten elkander haten en tegen elkaar inbotsen, die toch in wezen niet van elkaar verschillen, die kan verstaan, hoezeer het boven-wereldsch rijk van Christus èn de wereld elkander wederkeerig moeten haten. Wederkeerig, want zoomin het vuur het water en het licht de duisternis verdraagt, is er een verdrag van Christus met de wereld mogelijk. Er is geen samenstemming tusschen Christus en Belial. Omgekeerd haat de wereld Christus; in den vollen zin des woords, want haten is: wèg willen hebben. Zij weet zich in haar bestaan bedreigd, en onderneemt daarom een stormaanval op het koninkrijk Gods, dat allereerst getroffen is in Zijn koning: zij heeft voor Christus niet anders dan een kruis. Ook onze beschaafde wereld niet, want evenmin als Christus is de wereld veranderd.

b. De christen en de wereld.

Dit bepaalt zoowel onze houding als ons lot in de wereld.

Ons lot is, gehaat te worden door de wereld, en we verwonderen er ons niet over, dat die haat regelmatig explodeert: "Zij hebben Mij gehaat, zij zullen ook U haten."

Er is natuurlijk een confectie-christendom dat te goedkoop, of wil men, een salon-christendom dat te onbenullig is, om gehaat te worden. Men "doet" dan wat aan z'n geloof en liefhebbert zoo'n beetje op "alle terrein des levens" maar blijft innerlijk tot de wereld behooren. Deze lieden ondervinden geen haat, niet omdat de "wereld" van houding veranderde, maar omdat niemand — ook de wereld niet — ooit z'n eigen vleesch heeft gehaat. Overigens is het altijd en overal dezelfde haat tegen Christus die Abel versloeg, Jozef naar Egypte deporteerde en Daniël in den leeuwenkuil deed zakken. Deze haat dicteerde de bloedplakkaten, deed het bloed der martelaren stroomen, rüineerde de kerken en bevolkte de concentratiekampen. Die haat openbaart zich natuurlijk niet steeds op dezelfde wijze. Er is een haat van de opgeheven vuist èn van het strakke gelaat; de haat kan vechten, maar ook "neutraal" blijven. Wellicht is de laatste vorm de grimmigste, en hebben wij daaronder het meest te lijden. Indien we

maar lijden! Menschen kunnen elkaar op allerlei wijze pijn doen, maar wel het meest door de methode van negeeren. Er zijn kapotgeslagen huwelijken genoeg, doch niet daar liggen de meeste scherven, waar de ruzietoon klinkt, maar waar het stil is en de een de ander negeert en voorbijloopt met zwijgenden mond. Hier is de stille haat. De neutrale school, de neutrale krant, de neutrale bond, en nog zooveel meer zijn de plaatsen waar deze onuitgesproken haat triumfeert, en het is meer dan onbegrijpelijk, dat zooveel christenen daar nog mee cocquetteeren kunnen. Zij vinden het erg als Christus wordt uitgescholden, maar kunnen het goedvinden als Zijn Naam wordt doodgezwegen. Daarom zei ik: indien we maar lijden¹. Niet zoozeer omdat ons "christelijk volksdeel" wordt genegeerd, want daar komt veel "vleesch en wereld" bij, maar omdat dit Lamechslied zonder woorden op de melodie der neutraliteit een ingehouden vloek beteekent tegen den Gezalfde des Heeren.

Deze doorgaande gezindheid der wereld is oorzaak, dat de Schrift vol is van pelgrimsgedachten. Het "liedeboekskén" van Israëls pelgrims"⁹ begint met de klacht van een die vreemdeling is in de tenten van Mesech.

Paulus voelt zich als aller uitvaagsel, het vuil dat bijeengeveegd en weggeworpen wordt, en de schrijver van den Hebreënbriëf ziet de rij der geloovigen als een langen stoet van avonturiers, zwervers en ballingen, die een beter vaderland zoeken. Bunyan had gelijk: het leven der geloovigen is een "christen reis naar de eeuwigheid", en op deze reis wordt het den vreemdeling allesbehalve gemakkelijk gemaakt.

Velen zijn helaas aan een zekere eenzijdigheid niet ontkomen, doordat ze vergaten, dat het pelgrimslied niet het eenige was in den bundel der kinderen Gods. Het mag niet over het hoofd gezien worden, dat het zoo pas genoemde "liedeboekskén", dat begint met de klacht van een vreemdeling in Mesech, eindigt met het noemen van den Naam des Heeren, die hemel en aarde gemaakt heeft. De berooiden en vervolgdén in de wereld zijn tegelijk de bezitters en overwinnaars der wereld.

Niettemin is deze eenzijdigheid niet zoo veelvuldig en evenmin zoo gevaarlijk als die andere welke de pelgrimsreis tot een plezierreis wil maken en van de wereld meer comfort dan haat verwacht.

Onze positie in de wereld is niet alleen een lot, maar ook een daad.

Het gebod van Johannes, om de wereld niet lief te hebben, beteekent zooveel als haar te haten, niet met een wreveligen, maar met een schoonen en heiligen haat. Niet den wereld-mènsch, maar z'n beginsel. Niet omdat zij ons zooveel leed berokkent, maar omdat zij God onteert en Zijn "kosmos" besmeurt. Daarom¹.

Dit is het glorieuze van de Vloekpsalmen. Het is een verontrustend verschijnsel, dat deze Vloekpsalmen in de gemeente zoo weinig weerklank vinden. Ik zou wel eens willen weten, hoevaak in de kerk gezongen werd:

O Babylon, wij zien eerlang u straffen
Gelukkig hij, die u zal loon verschaffen
Die u vergeldt al wat g'ons hebt misdaan
Gelukkig hij die u terneer zal slaan
Uw kinderkens zal grijpen, o gij trotschen
En wreedelijk verplett'ren aan de rotsen.

(Ps. 137:5)

Dat we dit zoo moeilijk kunnen meezingen, komt niet omdat we uitgekomen zijn boven den nationalistischen haat van een vertrapten Jood, want die is hier niet aan het woord, maar wèl het geloof dat haat wat God haat, en liefheeft wat God liefheeft. Het is echter (niet een teveel) maar een tekort aan liefde dat we zoo hartstochtelijk niet meer haten kunnen. Of behoort de wereld soms niet meer tot de doodsvijanden, die geen anderen dood dan den kruisdood waard is, gelijk zij op haar beurt altijd een kruis voor óns

⁹ Ps. 120—132: de liederen Hammaaloth.

gereserveerd houdt?

c. Het radicalisme van Paulus.

Deze laatste woorden zijn, zoals ieder weet, een herinnering aan Galaten 6:14, waar Paulus zegt, dat hij nergens anders in zal roemen dan in het kruis van Jezus Christus, door hetwelk de wereld hem gekruisigd is, en hij der wereld. Dit is duidelijke taal. Men kan met het kruis van alles doen, het houwen uit marmer, snijden uit hout en borduren op wandteksten, en het zodoende buiten z'n leven houden. Wie het gelijk Paulus als levensideaal heeft leeren kennen, bemerkt echter, dat het kruis van Christus twee andere kruisen doet verrijzen, en dat er dus waarlijk niet alleen op Golgotha drie kruisen stonden. Want door het kruis van Christus wordt de wereld mij gekruisigd en hangt met al haar pracht en praal dood te bloeden aan den schandpaal; en word ik der wereld gekruisigd, omdat ik in haar oog verachtelijk ben geworden. Dit is: in den lichtkring van het kruis van Christus gaat de glorie der wereld tanen, en wordt in elk opzicht verachtelijk; en in dienzelfden lichtkring gaat ook mijn eigen glorie tanen. Het kruis slaat de dwaze vergrootglazen, waardoor ik de wereld en mijzelf groot zie kapot. Dit zijn dan de drie kruisen.

Dat is echt bijbelsch radicalisme.

Het is geen halve maatregel, dat kruisigen. Van schikken en plooiën is geen sprake. Er is geen compromis mogelijk. Want kruisigen is een afdoende maatregel. Ik laat dus de wereld niet voor wat ze is, en werp er nog minder af en toe steeds blikken heen, maar ik vervloek de wereld met haar doen en laten uit 't diepst van m'n ziel, want vervloekt is een iegelijk die aan het hout hangt. Ik ga ook niet telkens na waar precies de grens ligt tusschen mij en de wereld, want zij is voor mij 'n gekruist misdadiger, die alle aantrekkingskracht mist. Ik lach om haar bedreigingen ook, want wie kan zich storen aan de machteloze woede van een gekruiste? Zoo is er dan tusschen de wereld en de kerk een radicale breuk ontstaan. Tusschen haar en ons is een groote kloof, zoals tusschen Lazarus en den rijke in de hel. Of wil men, tusschen haar en ons ligt het Doopwater, dat zich verbreedt tot een Roode Zee (waardoor immers de Doop beduid werd); en het zou daarom goed geweest zijn als bij de herziening van ditzelfde Doopformulier de uitdrukking: de wereld verlaten niet in een verzaken, maar in het Bijbelsch-klassieke-radicalisme: "de wereld kruisigen" was veranderd.

d. Wereldgelijkvormigheid.

Wie de wereld wil kruisigen, moet vooral niet tever van huis gaan.

De grenzen tusschen kerk en wereld worden niet precies gevormd door de kerkmuren. De wereld wil mij achterna, al waar ik ga of sta. In ons denken en doen is zooveel wereldsch, dat we de handen vol hebben om die wereld binnen in ons te kruisigen, en dit deed Paulus vermanen: "En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil Gods zij" (Rom. 12:2).

Het woord "wereldgelijkvormigheid" kweeke geen misverstand.

Het doet denken aan gelijkheid van vorm, en schijnt dus uitsluitend den buitenkant te bedoelen.

En metterdaad zijn er niet weinigen, die de wereldgelijkvormigheid daar alleen zoeken. Wereldgelijkvormig is naar deze gewone opvatting de vrouw die haar nagels lakt en haar lippen verft. En wereldgelijkvormig is de jongeman, die er geen been in ziet om 's Zondags naar het voetbalveld te tijgen, of de bioscoop te bezoeken.

Ik noem maar enkele dingen.

Ze zijn natuurlijk af te keuren. Wie Christus met z'n gansche wezen toebehoort, zal er zich óók voor wachten, in uiterlijke kleeding en gedragingen de wereld na te apen. Maar

wie meenen mocht, dat de wereldgelijkvormigheid slechts aan den buitenkant zit, begaat toch wel een tragische vergissing. Niet het uiterlijke is het eerste en het voornaamste, maar het innerlijke, en het is mogelijk puritein in 't kwadraat te wezen en niettemin dezer wereld gelijkvormig.

Paulus wil dit ook zoo duidelijk mogelijk zeggen door op de negatieve waarschuwing "der wereld niet gelijkvormig te worden", bij wijze van tegenstelling het positieve vermaan te laten volgen: "m aar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds".

Op de innerlijke gezindheid valt hier dus alle nadruk.

Den christen, die een nieuw mensch geworden is, herkent men niet in de eerste plaats aan z'n kleding maar aan de vernieuwing van zijn gemoed. Z'n gezindheid, of zooals Paulus eigenlijk schreef: z'n inzicht is geheel anders geworden. Hij kreeg door het geloof een anderen kijk op de dingen en handelt dienovereenkomstig.

De wereld heeft ook haar inzichten.

Het zijn haar eigengesmede wetten en normen die als hoogste wijsheid gelden. Men kent die nonnen wel. Een er van luidt: ieder is zichzelf het naast. Een tweede is: betaal met gelijke munt. Men kan ze gemakkelijk vermenigvuldigen.

Wie aan de wereld niet gelijkvormig wil zijn, werpt deze wereldsche "inzichten" overboord en ruilt de wijsheid der wereld in voor de dwaasheid van het kruis. Hij vraagt er niet naar, wat iedereen doet, en wat de algemeene stelregel onder de menschen is, maar hij vraagt er naar, zooals Paulus voort gaat: welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil Gods zij.

Dit ideaal van Gods wil staat lijnrecht tegenover het wereldsch ideaal.

Voor den regel: ieder is zich zelf het naast, komt nu in de plaats: hebt uw naaste lief als uzelf. Insteede van met gelijke munt te betalen wil het vernieuwde gemoed den mantel geven als de rok wordt gevraagd, twee mijlen gaan als men dwingt één mijl te gaan; het wil zegenen die vervloekt en bidden voor die geweld aandoen.

Dit is de groote metamorphose, de innerlijke en uiterlijke gedaanteverwisseling van een ieder, die niet meer naar het patroon der wereld geknipt is, maar aan het beeld van Christus gelijkvormig is geworden.

Er zijn feitelijk maar twee modellen: Christus en de wereld.

Men gelijkt op Christus òf op de wereld.

Niet op de wereld gelijken beteekent: wèl op Christus gelijken.

Het kan dan ook niet toevallig zijn, dat Paulus voor die gedaanteverwisseling van den christen precies hetzelfde woord gebruikt, dat ook de "verheerlijking" van Christus op den berg beschrijft. Evenmin, dat de vernieuwing des gemoeds nader wordt omschreven als een beproeven, welke de goede wil Gods is — dit was juist het leven van Christus en Zijn eenig begeeren: den wil Gods te doen.

In dit licht bezien worden de kwesties, die in den regel opgeworpen worden als de wereldgelijkvormigheid ter tafel komt, kwesties namelijk als daar zijn: mode en haardracht, tot zeer nietige vraagstukken gereduceerd. Paulus' onderwijs: wordt dezer wereld niet gelijkvormig komt neer op dezen geweldigen eisch: wordt Christus gelijkvormig. Dat zit niet in uiterlijke dingen, maar hierin:

Ik draag Uw heilige wet
die gij den stervling zet
In 't binnenst ingewand.

e. Jacobus over de wereldgelijkvormigheid.

Aan Christus gelijkvormig te worden is gave en eisch tegelijk. Ook het laatste. Men werpt de wereldsche allures niet af in den slaap. Er is veel geloofsworsteling voor noodig

om te kunnen zeggen: ik gelijk vandaag meer op Christus dan gisteren. Wie daar nog niet aan gedacht heeft, moet maar geen ijle klachten gaan aanheffen over de verwereldlijking der kerk in onzen tijd. Hij luistere liever naar Jacobus, die in zijn brief tot tweemaal toe over de wereld spreekt, en haar aanwijst niet in de dancings en theaters, maar daar waar ze gewoonlijk niet in de eerste plaats gezocht wordt.

Jacobus noemt weliswaar het woord "wereldgelijkvormigheid" niet, maar wijst toch heel duidelijk aan, waarin dit kwaad bestaat. Men kent de uitspraak, die ik bedoel, beter dan dat men er voor huivert. Het is dat merkwaardige woord over de zonde der tong: "Ook de tong is een vuur, de onrechtvaardige wereld" (Jac. 3:6a).

Het is niet noodig, ons hier in exegetische kwesties te verdiepen. Zooveel is wel duidelijk, dat deze practische Apostel de booze tong kortweg "wereld" noemt. De wereld in de huiskamer. De wereld in de crapaud, onder 't genot van thee en 'n sigaar, als we na tweemaal ter kerke te zijn geweest de preek preek laten, en allergezelligst zitten te kletsen over ja over wie niet? Dat is nu, zegt Jacobus, o steile, preekenverslindende kerkmensen, echt wereldsch. Die tong, ziet u — een wereld van ongerechtigheid!

De tweede maal dat Jacobus over de wereld spreekt is de bekende tekst Jac. 4:4: "Echtbreeksters, weet ge niet, dat vriendschap van de wereld vijandschap tegen God is? Wie dan een vriend der wereld wil zijn, is een vijand Gods".

Wie nu dit woord uit z'n verband rukt, heeft volop gelegenheid Farizeïstisch uit de hoogte te doen tegen overspelers en dergelijk gespuis, om zelf buiten schot te blijven.

Maar wie eerlijk wil luisteren naar wat de Geest tot de gemeenten zegt, komt tot de ontdekking, dat overspel in den gewonen zin des woords hier heelemaal niet aan de orde is. Zoowel hetgeen voorafgaat als wat volgt handelt over wat naast de kwaadsprekerij van zoo pas de tweede "gereformeerde" zonde genoemd kan worden: twisten en vechterijen. Jacobus gebruikt nog veel sterker woorden, en spreekt van oorlogen en veldslagen. Twist en naijver dreigden de gemeente te verscheuren. Er werden complete veldslagen geleverd omdat de een den ander niet kon luchten of zien. Dat nu noemt Jacobus overspel, geestelijke echtbreuk, afval van God.¹⁰ Het is bovendien wereldsch. Zoo doet de wereld ook. Die zoekt ook haar kracht in machtsmiddelen, en slaat met de vuist op tafel. Ze geven in hun ruzie's 't duidelijk bewijs, dat ze door den geest der wereld en niet door den Geest van Christus worden geregeerd. Dit is, zoo herinnert Jacobus, heulen met de wereld, en hij waarschuwt de ruziemakers met hun zuiver wereldsche methoden en strijdwijze: haal de wereld niet in de kerk, want: wie een vriend der wereld wil zijn, is een vijand Gods!

Niemand zal wel zoo naïef zijn om te beweren, dat déze wereld gekruisigd is.

Zij is integendeel springlevend.

Zij toont haar aanwezigheid in onze huiskamers en vergaderingen, in gesprekken en polemieken, in handel en wandel.

Niemand krijgt den indruk dat wij het doen en laten der wereld, dat we met huid en haar overnamen, zóó verachtelijk vinden, dat we ze aan het kruis slaan. Niemand roept: weg met haar, kruist haar, het is niet behoorlijk dat zij leve¹.

Inplaats van deze wereld te kruisigen, wordt ze volkomen ongemoeid gelaten. Soms zou men gelooven, dat ze vertroeteld werd. En hoe meer we van het radicalisme van het kruis kopschuw worden, des te harder gaan we roepen, dat we toch zulke trouwe Calvinisten zijn, die bezig zijn te herleven.

Kerk èn wereld!

¹⁰ De oorsp. tekst heeft alleen het vrouwelijke woord: echtbreekster; Jacobus bedoelt op O. Test. wijze de verhouding van God met zijn volk als een huwelijksverhouding voor te stellen. De vechterijen in de gemeente verstoren deze verhouding, en dit is dus echtbreuk.

Inderdaad? Kerk ... èn wereld?

Zóu het misschien ook mogelijk zijn, dat we op elkaars terrein overgekomen zijn, zonder dat we er beiden iets van hebben vermoed?

f. Hosea over wereldgelijkvormigheid.

In Hosea 6:7 verwijt de profeet aan het "Bondsvolk" (althans volgens de Statenvertaling) dat zij het verbond overtreden hebben als Adam. Over "Adam" straks.

Wat eerst dat overtreden van het "verbond" betreft, men dacht destijds dat het nogal in de puntjes was. De roem over het verbond, en "wij bondelingen" was niet van de lucht. Maar Hosea toont aan, dat Israël met de eerste beginselen van het verbond overhoop ligt, omdat het met de Bondswèt: gij zult liefhebben, een spel speelt. Dit wordt in ditzelfde hoofdstuk in den breede aangetoond. De armen werden verdrukt, en de zondige cultus gehandhaafd; men nam het met de eerste tafel der Bondswèt al even min nauw als met de tweede.

Als dus, zegt de Profeet, het woord "verbond" in allerlei variatie niet van de lucht is, terwijl met de Verbondswet der liefde geknoeid wordt, dan schrijnt het aan alle kanten — dit tot verbazing der verbondsbeschouwers. Van een geslacht, waarvoor het "verbond" geen geheimen meer heeft, maar dat liefdeloos kijft en schrijft, geldt het woord van het klinkend metaal en ... dat zij het verbond hebben overtreden gelijk Adam.

"Adam" kan ook eenvoudig en hier zelfs beter worden vertaald door: mensch.

Als in Gen. 1:27 in den Hebr. tekst staat: God schiep Adam naar Zijn beeld, leest de Statenvertaling terecht: God schiep den mensch naar Zijn beeld.

Dus: zij hebben het verbond overtreden ... als een mensch.

Zoo wordt het verwijt nóg scherper.

Hosea verklaart, dat Israël vlak-menschelijk — wij zouden zeggen: puur wereldsch gehandeld heeft tegenover God en de menschen. Zoo maar ontrouw worden, en heilige pacten verscheuren, dat is wat men van wereldsche menschen kan verwachten (hoewel die nog wel voorbeeldig trouw kunnen zijn). Het is wel de droevigste klacht en tegelijk de felste beschuldiging die kan worden ingebracht, dat Gods volk, de nieuwe mensch, handelt. .. als een mensch¹. De geloovige blijft niet maar 'n mensch, doch wordt 'n ander mensch. Hij dént anders (het zijn inderdaad de andersdenkenden), spreekt anders, handelt anders. Hij wordt Christus-gelijkvormig. Blijft dit uit, dan is hij wereldgelijkvormig.

Het is volstrekt nog niet voor ieder duidelijk, dat de wereldgelijkvormigheid daarin feitelijk bestaat. De gekortwiekte en ge-permanente meisjes en dergelijke zijn in de oogen van velen de wereldgelijkvormigen. De zaak is echter veel erger. Christus beoordeelt meer de harten dan de haren. Wereldgelijkvormig is een ieder, die overlegt als een mensch, gezind is als een mensch, en dit alles niet doet als . .. een nieuw mensch.

Deze wereldgelijkvormigheid is er, als onze conversatie niet boven het peil der wereld uitkomt, ook al blijft alles in het fatsoenlijke, en wordt er niet meer aangeroerd dan het weer, de burens en de politiek. Ze is er, als in het sociale en maatschappelijke leven geen andere maatstaf wordt aangelegd dan dien de wereld heeft. Ze is er in de vraag: wat zullen we eten, en wat zullen we drinken, want... al deze dingen zoeken de heidenen. Ze is er in de echt wereldsche vraag, wie van hen de meeste zal zijn. Altijd en overal waar de natuur aan het woord is en niet de Geest, waar we alleen maar doen als menschen en niet als bekeerde menschen, daar wappert vroolijk de vlag der wereldgelijkvormigheid boven de schetterende fanfares van verbond en verbondsmatigheid uit.

Wij kunnen er soms niet over uit, dat er ménschen kunnen zijn, die handelen als beesten. Hosea verklaart, dat er nog iets ergers is, namelijk dat nieuwe ménschen als ménschen handelen. O Zoon, maak ons uw beeld gelijk; tweede Adam, leef in mij, opdat

ik het verbond niet meer overtreed door te doen als ware ik Adam, mensch, een natuurlijk mensch en geen kind van God.

Onze roeping tegenover de wereld.

De plicht om de wereld te verzaken, kan natuurlijk niet beteekenen de mēnschen, die tot de wereld behooren, te verzaken. Hun principe's zijn te haten als de dood, maar hun zielen zijn kostbaar als het leven; om onzer ziele zaligheid wil verklaren wij: we doen niet als gij, maar de "soif des âmes" doet ons smeeken: kom ga met ons, en doe als wij! De wereld is te verachten, maar de wereldling diep te beklagen, omdat hij evenzeer slachtoffer als compagnon van den Booze is. De bewogenheid over dit beklagenswaardig lot is helaas geringer dan de schimp en smaad, die wij voor de kinderen dezer wereld over hebben. We weten allerlei leelijke dingen van hen te zeggen, en moeten tot de verschrikkelijke ontdekking komen, dat we eerder geneigd zijn "de gekruisigde wereld" te honen, dan haar snijdenden dorstroep om water te hooren. Onze "vaderen" hebben gezwoegd om den Bijbel te vertalen, en hebben zich daarbij van een in Leiden heerschende pest niets aangetrokken, maar wij vinden deze pest zoo verschrikkelijk, dat we de mēnschen er eerder aan laten sterven, dan dat we ons alleen maar de moeite gunnen dien Bijbel over te reiken. Niettemin zeggen we, dat ons het "beeld der vaderen wenkt", hetgeen natuurlijk mogelijk is, ook zonder aan dien wenk gevolg te geven.

Het is eenvoudiger, deze houding te constateeren en te verklaren, dan te veranderen.

Ze is inderdaad wel "verklaarbaar".

In de eerste plaats, omdat het "parvenuachtige" een heel gewoon verschijnsel is. "Als niet komt tot iet, dan kent iet zichzelf niet", is een spreuk die, hoe "wereldsch" ook, helaas ook in de kerk waarachtig is. We kunnen alleen dan uit de hoogte op de "wereldlingen" neerzien, als we protserig onze komaf vergeten, en ons niet herinneren het woord van den Heiland: "Ik heb u uit de wereld uitverkoren" (Joh. 15:19). De waarheid der uitverkiezing maakt niet hoogmoedig, maar klein, omdat we niets hebben, wat we niet ontvangen hebben, en wij van de "wereld" slechts daarin verschillen, dat we van niets tot iets geworden zijn "door u, door u alleen, om 't eeuwig welbehagen".

In de tweede plaats schijnen we teveel aan het wonder gewend te zijn, om het verrassende ervan nog te zien en begeerig te zijn, het anderen mee te deelen. Dit is ook een heel gewoon verschijnsel, n.l. dat men het wonder niet meer ziet in het "gewone". Viel op zekeren dag het brood als een wonder uit den hemel, dan zouden we ons daarover meer verbazen dan we nu plegen te doen, nu het brood als een wonder uit de aarde groeit. Mogelijk heeft ook geen Israëliet zich meer verwonderd over den manna-regen, daar duurde het wonder te lang voor. Evenzoo is de "lijn der geslachten" er al zoolang geweest, dat het ons groote moeite kost er een wonder van Gods genade in te zien, en eerder geneigd zijn te gelooven dat het aan de voortreffelijkheid van deze geslachten ligt... bloed en bodem! Op onze veilige kerkbanken willen we't liefst gelooven, dat God de bondelingen en trouwe kerkmenschen rechtvaardigt, hoewel we vanuit die banken telkens kunnen hooren, dat God de goddeloozen rechtvaardigt, en wij buiten het wonder van het verbond precies even goddeloos zijn als de wereld. In elk geval ontbreekt ons de verwondering, die tegelijk de moeder en de dochter van het geloof is, en zijn we niet meer in staat om de boodschap van het evangelie als een groote verrassing van God aan te nemen. Zoo kan het gebeuren, dat we preeken aanhooren met dezelfde interesse als we de krant lezen. Dan zit de een zich te vervelen, een tweede te critiseeren en een derde uit te kijken naar heel ingewikkelde dingen, terwijl we de eenvoudige evangelieprediking een Zondagsschoolverhaaltje vinden ... indien gij niet wordt gelijk de kinderkeus!

Het is niet te verwonderen, dat bij zulk een stemming van: "het nieuwe is er allang af", de begeerte niet erg groot is, om ook "de naasten voor Christus te winnen". Hoe kunnen we anderen begeerig maken naar wat voor ons zelf niet begeerlijk is? De groote zendingsijver van Paulus is te verklaren uit zijn verwondering: maar mij is barmhartigheid geschied. In den regel worden menschen, die "uit de wereld gegrepen" zijn, en "van buitenaf inkomen", aangegrepen door een grooten bekeeringsijver, maar we weten dat vuur spoedig genoeg te dooven, door hun duidelijk te maken, dat dit naar

"methodisme" riekt, en dat "getuigen" overal plaats kan vinden, behalve in de kerk.

Niettemin is dit getuigen de eenige roeping der kerk.

Het valt niet in te zien, waarom de Heere Zijn kerk nog één uur in de gevaarlijke wereld zou laten, indien ze slechts de taak der defensie had, om zichzelf onbesmet te bewaren van de wereld. De pelgrimsgedachte is schoon en schriftuurlijk, maar kan gevaarlijk worden indien ze in eenzijdigheid verloopt en niets meer beteekent dan een spoorloos verglijden door de wereld. Van de christenreis naar de eeuwigheid wordt een caricatuur gemaakt, als de pelgrimsreizigers tot handelsreizigers worden, die trachten zooveel mogelijk te verdienen en er uit te halen, en in de eerste plaats aan hun eigen belangen denken. Wie zóó het leven doorging en zich aan de belangen der "wereld" niet stoorde, meer parasiet dan dauw is geweest, bleef onvruchtbaar, en wordt derhalve als een onvruchtbare boom uitgehouwen en in het vuur geworpen. Hij is de ontrouwe dienstknecht, die niet voldeed aan zijn roeping: Ik heb u gesteld opdat gij zoudt heengaan en vrucht dragen (Joh. 15:16). Overigens kan hij best dominé of ouderling geweest zijn.

Naast haar defensieve taak heeft de kerk de roeping, offensief op te treden en de verloren provincie van het Koninkrijk der hemelen, waarvan Satan onrechtmatig overste geworden is, terug te winnen. Paulus spreekt bij de wapenrusting des geloofs (Ef. 6) dan ook niet uitsluitend van verdedigings-, maar ook van aanvalswapenen. Jezus spreekt niet vredelievender, als Hij van Zijn discipelen zegt: "gij zijt het licht der wereld", want het licht heeft juist den drang in zich, de duisternis te verdrijven.

We spraken er vroeger reeds van, dat de houding van Christus tegenover de wereld de onze te bepalen heeft. Daarom kan onze roeping in de wereld samengevat in het geweldige woord uit het hoogepriesterlijk gebed: "Gelijkerwijs Gij Mij gezonden hebt in de wereld, alzoo heb Ik ook hen in de wereld gezonden" (Joh. 17:18). Gelijk — alzoo! Christus is in de wereld gezonden, om zondaren zalig te maken, en heeft daarvoor Zijn leven gegeven. Hij geeft Zijn opdracht door aan ons, en geeft ons geen mindere opdracht, dan om de wereld tot de zaligheid van Christus te roepen ... gelijk — alzoo!

Er zijn twee omstandigheden, die ons aanleiding kunnen geven, onze roeping te ontduiken.

De eerste is deze: de wereld is groot. Er is feitelijk geen beginnen aan. Het is zodoende best mogelijk, dat we theoretisch onze roeping erkennen, maar haar practisch niet vervullen. Willen we dus niet wat in de ruimte blijven zweven en mooie woorden spreken over wereldverovering en zoo, dan hebben we ons concreet de vraag te stellen: wat is mijn taak? Er is een gemeenschappelijke, maar ook een persoonlijke roeping. Er zijn miljoenen menschen in de wereld, die ik nooit ontmoet heb en nooit ontmoeten zal. Maar onder die miljoenen is er een, die ik dagelijks ontmoet; het is misschien 'n buurman, die naast of boven me woont of een collega op het kantoor. En dat is nu juist mijn evangelisatie-object. Georganiseerde evangelisatie is noodzakelijk, maar wie zich nooit met z'n ongeloofigen buurman inliet, denkende: daar hebben we onze commissie's voor, moet eens in Ezechiël 33 nalezen wat daar gezegd wordt van het bloed, dat van onze hand zal worden geëischt.

De Catechismus blijft ook niet op de vlakte en zegt niet dat ik de heele wereld, maar mijn naaste voor Christus heb te winnen. (Zondag 32.) Hoe dit het best kan gebeuren, moet ieder voor Gods aangezicht uitmaken. De preek van een godzaligen wandel helpt natuurlijk meer dan een zedepreek. In elk geval kan er iets van onze roeping tegenover de groote wereld terecht komen, als ieder geloovige er één voor z'n rekening neemt, en ... wat het allerbeste is — voor die eene worstelt met God in zijn gebeden. Dit bidden is effectiever dan klaagtonen aan te heffen over de "arme wereld", die blijkbaar nog niet zoo arm is of men wil nog wel graag het een en ander van haar overnemen.

De tweede omstandigheid, die onze roeping dreigt te verlammen, is de lijdelijkheidsoverweging: er is toch niets aan te doen: de wereld is boos!

Dit is inderdaad in zóó sterke mate het geval, dat een gevoel van machteloosheid en moedeloosheid ons kan overvallen, zoolang we ons althans niet herinneren, dat er een sterkere macht is dan van wereld en Satan samen, welke schuilt in ... het geloof. "Dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof", en "al wat uit God geboren is, overwint de wereld". (1 Joh. 5:4). We willen dit liefst naar de toekomst verschuiven, maar "hier wordt het praesens, de tegenwoordige tijd gebruikt, en gesproken van een al doorgaand overwinnen". "Hoevele menschen zijn er geweest. En hoe geweldig waren sommigen. Maar de wereld hebben zij, heeft niemand kunnen overwinnen. Doch wat niemand heeft gedaan, en niemand en niets anders heeft kunnen doen, dat doet degene, die uit God geboren is." ¹¹

Onmacht is dus te reduceeren tot ongeloof. Als we bij de wereld stuiten als op een muur, is dat ongeloof. En als de wereld met pak en zak de kerk binnen komt, en haar banieren plant op onze wallen, inplaats van het omgekeerde, dat de eene vesting van Satan na de andere valt, is dat ongeloof in 't kwadraat. Toen de discipelen de booze geesten niet konden uitdrijven, en machteloos bleken bij den stuiptrekkenden maanzieke, onder het hoongelach van de omstanders, kregen zij het beschamende bescheid te hooren van Jezus, niet dat ze buiten hun bevoegdheid waren gegaan, en van dat soort werk moesten afblijven, maar dat ze machteloos stonden ... van wege hun ongeloof! Als ze maar kinderlijk geloovig waren, dan zou de Satan z'n prooi moeten loslaten — dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof!

Is de bewering, dat de wereld die in het booze ligt, nu ook maar in de macht van den Booze moet blijven reeds schandelijk ongeloof, daarenboven zijn juist in onzen tijd de "kansen" van de kerk tegenover de wereld grooter dan ooit.

Niet, dat er iets veranderd is aan de waarheid, dat het kruis een dwaasheid en ergernis is. Dit is nog precies zoo. Christus trekt niet aan, maar stoot af. Niet den natuurlijken maar alleen den gebroken mensch spreekt Hij toe.

"Misschien is daarom Jezus de moderne wereld zoo nabij. Want deze wereld is niet langer de zelfbewuste, blijmoedige wereld, die zich als de moderne zoo ver verheven acht boven het oude Christendom. Zij is hyper-modern; zij is niet modern meer. Zij voelt zich oud en moe. Zij is onrustig en onzeker. Op elk gebied wordt haar de vastigheid onttrokken: economisch, politiek en sociaal; intellectueel en ethisch; ook religieus, in zooverre zij dat nog verkiest te zijn.

Nu is er niets, wat zóó massief tusschen Jezus en den mensch in staat, als de zelfgenoegzaamheid. Deze kan van allerlei aard wezen: zuiver wereldsch, als men genoeg heeft aan het leven met wat dit aan vitale mogelijkheden biedt; intellectueel, als men alles meent te kunnen begrijpen; ethisch als men gelooft aan de macht om goed te zijn, en goed te doen. Het zou niet moeilijk zijn, van elk van deze houdingen voorbeelden te vinden, buiten en binnen het Christendom en de Kerk. Misschien vindt de lezer in zichzelf een voorbeeld. Als deze zelfgenoegzaamheid, hoe dan ook, verdwijnt, komt althans de mogelijkheid aan de orde, dat Jezus den mensch nader komt. Het evangelie leeft nu eenmaal van wat de kerkleeraar genoemd heeft, de ontmoeting van miseria en misericordia, de menschelijke ellende en de goddelijke barmhartigheid." ¹²

¹¹ Greydanus. Korte verklaring "De drie brieven van den apostel Johannes", blz. 114, 115.

¹² W. J. Aalders: Jezus Christus en de moderne wereld, libel no. 118, blz. 29.

Christus en de stoffelijke wereld.

De vraag, of Christus ook iets met de stoffelijke wereld te maken heeft, kan geen vraag meer zijn voor wie de Schriften kent. Liever dan hier geleerde woorden te gebruiken als de kosmologische beteekenis van Christus, herinneren we aan het Bijbelwoord uit Coll. 1:17, waar staat dat alle dingen tesamen bestaan door Christus. Van het daar door Paulus gebruikte woord is ons "systeem" afgeleid, zoodat men ook kan zeggen dat alles z'n systeem, samenhang, planmatigheid, orde in Christus heeft. Dat de schepping, de wereld een kosmos, en geen chaos is, geen onleesbaar hiërogllyphenschrift, maar een "schoon boek", dat er logica bestaat en alles in elkaar grijpt, is te danken aan Christus, die de Logos is. Hij, de Wijsheid — raadgeefster en werkmeesteres der schepping — is van heel de schepping de gedachte. Het zijn is van den Vader, het zóó-zijn van den Zoon.

De zonde heeft een schrillen dissonant geworpen door het sabbatslied der schepping. De gevolgen van de zonde van den menschen zijn terstond in heel de schepping merkbaar: de mensch doet het dier, en het dier doet den mensch kwaad. Het gansche schepsel zucht: de wind huilt, de storm loeit, de zee raast en wordt een massagraf, de distel steekt, de doorn verwondt. Dat niettemin de aarde geen hel wordt, dat 'n samenleving mogelijk bleef, is alweer te danken aan Christus, door Wien alle dingen tesamen bestaan, bestand hebben. Christus is niet alleen de schoonheid, maar ook de band der schepping. De algemeene genade is er door Christus. Het wisselen der jaargetijden en het regeeren der koningen, het brullen van den leeuw en het vliegen van het insect, het denken van ons hoofd en het kloppen van ons hart, het stroomen van ons bloed en het vliegen der cherubijnen: alle dingen bestaan tesamen door Hem. Hier geldt het absolute Woord van Christus: Zonder Mij kunt gij niets doen. Niet alleen: niet zalig worden, maar in 't geheel niets doen.

Hieruit volgt, dat Christus ook de Verlosser der schepping is, want anders had deze bewaring-in-den-band geen zin. Vandaar dat er een adventsverlangen vaart door de boomen en de bloemen, de vogels en de sterren, en gansch de verstoorde kosmos reikhalzend uitziet naar de "openbaring der kinderen Gods". Er is zooveel te klagen, er is zooveel geweent, niet het minst in de onbezielde schepping, maar Christus heeft ook dat zuchten gehoord. Het leed der aarde werd ook in Zijn beker gemengd. Hij is in de wereld gekomen, om zondaren zalig te maken, maar is ook de verzoening der wereld en maakt de gebonden en zuchtende schepping vrij: wij verwachten een nieuwen hemel en een nieuwe aarde!

De christen en de stoffelijke wereld.

a. Geen dualisme.

Deze verhouding van Christus tot de stoffelijke wereld bepaalt onze houding.

Zij bewaart ons allereerst voor het praktisch dualisme, dat nog altijd z'n tienduizenden verlaat. In theorie weten we 't wel heel goed, dat er geen duimbreed grond is, waarvan Christus niet zegt: mijn; maar in de praktijk heeft Christus gewoonlijk alleen beteekenis voor onze arme ziel, en voor de rest laten we Hem er buiten. Dit is de onzalige scheiding van terreinen. Er is een (heel klein) terrein des "geestelijken levens", waarbij we Christus noodig hebben, en een breed terrein des "natuurlijken levens", waar we de dingen zelf opknappen, en we verstaan blijkbaar nog niet, dat wie behalve hun zaligheid ook hun "welvaart" bij zich zelf of ergens elders zoeken, metterdaad den eenigen Heiland Jezus loochenen, ofschoon zij met den mond in Hem roemen.

Dit dualisme is zeer diep doorgedrongen. Niet het minst ook in ons christelijk onderwijs, waar somtijds de "Bijbelsche geschiedenis" als een afzonderlijk hutje verscholen ligt in den komkommerhof der andere "profane" vakken. Als op school een kind bang zit te kijken als de donder rolt en klatert door de lucht, dan is dit geen christelijk onderwijs geven, als de meester dan vertelt van Christus, die voor ons gestorven is, zoodat we niet meer bang hoeven te zijn. Maar dan heeft het kind in dien donder het zuchten der natuur te hooren, en zijn kindergebedje moet samensmelten met het Maranatha, kom Heere Jezus, van de zuchtende schepping. Onze kinderen en wij groote menschen hebben te leeren, dat de schepping haar Zondagslied niet meer zingen kan, omdat en zoolang er zondaars zijn, en dat dit Sabbatslied weer harmonieus klinken zal, en God Zich weer verblijden kan in de werken Zijner handen, als de goddeloozen van de aarde verdwenen zijn en de zondaars niet meer zijn. Daarom heft Ps. 104 een Hallelujah aan. Geen "heilsleger-Hallelujah", dat een ziel behouden is, maar een schriftuurlijk Hallelujah, dat God Zijn eer terug krijgt in de bevrijding van den kosmos. Dat is de opheffing van alle dualisme.

b. Geen doopersche mijding noch ascese.

"Mijding is het woord der anabaptisten, ascese dat der Roomschen; vernieuwing en heiliging dat van den Protestantschen, bepaaldelijk van den Gereformeerden christen. De laatste beschouwing is zonder twijfel de rijkste en schoonste. Immers, er is maar één God in schepping en herschepping beide. En de H. Geest, die auteur is van wedergeboorte en heiligmaking, is dezelfde die in den beginne zweefde over de wateren en de hemelen heeft versierd. Schepping en herschepping kunnen dus niet als lager en hooger tegenover elkaar staan. Mensch en christen zijn geen twee wezens. In de kerk ingelijfd, blijft hij toch in de wereld, en heeft zich alleen te bewaren van den booze. Gelijk Christus, de Zoon Gods, uit Maria de volle menschelijke natuur heeft aangenomen, en daarmee niets menselijks, en niets natuurlijks zich vreemd heeft geacht, zoo is de christen niet anders dan de herboren, vernieuwde en daarom de waarachtige mensch. Dezelfde menschen die christenen zijn, zijn en blijven in dezelfde roeping, waarmede zij geroepen zijn; zij blijven leden des gezins, burgers der maatschappij, onderdanen der overheid, beoefenaars van wetenschap en kunst. Door hun christen zijn worden echter "huisgezin en familieleven in eere hersteld, de vrouw weer als gelijke van den man beschouwd, wetenschap en kunst gekerstend."

Aldus ergens Bavinck.¹³

Maar nog veel beter is de verhouding tusschen "kerk en wereld" bepaald door Paulus, als hij zijn Corinthiërs vermaant de wereld te "gebruiken als niet misbruikende".

¹³ Bavinck. Dogmatiek IV, blz. 477-78-79.

Het is de christelijke wereldbeschouwing, die noch tot wereldverachting, noch tot wereldvergoding vervalt, en van ascese evenmin weten wil als van plat materialisme. Het zet de niet-gebruikers op hun plaats, die geen hogere wet kennen dan "raak niet en smaak niet, en roer niet aan", maar evenzeer degenen die hun ideaal gevonden hebben in: laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij.

Wij mogen en moeten de wereld "gebruiken", maar daarmee is tegelijk onze plaats aangewezen als gebruikers, en niet als soevereine eigenaars. De aarde is des Heeren mitsgaders haar volheid, en wij zijn de gebruikers en rentmeesters tegelijk.

Bij het "gebruiken" van de wereld zal de christen steeds in het oog houden, wat Paulus er ook op laat volgen, dat de gedaante dezer wereld voorbijgaat, en wij dus in een "interim" toestand leven. Het is altijd moeilijk deze proporties juist in het oog te houden. Maurer vertelt in zijn boek: "Vanwaar en waarheen" van een soldaat, die in de vuurlinie op het commando "liggen" bij een kogelregen bleef staan, omdat hij bang was dat z'n flesch brandewijn in den ransel zou breken... zoo zijn er altijd menschen, die brandewijn en dergelijke belangrijker vinden dan hun leven ... de wereld gaat voorbij.

Wie echter leeft uit het geloof, ziet de juiste verhoudingen en laat het zwaarste wegen wat het zwaarste is. Hij is onafhankelijk van de wereld, omdat hij feitelijk l0s is van de wereld. Immers hij bezit als niet bezittende ... het mag niet alleen op het sterfbed zoo zijn, dat we "los" van alles worden.

Zoo is dus de levensgang van den christen.

Hij haat de wereld en heeft haar lief. Hij kruisigt de wereld en tracht haar voor Christus te winnen. Hij reist als pelgrim dóór de wereld, maar werkt tegelijk vernieuwend op haar in. Hij veracht de wereld en weet haar tot Gods eer te gebruiken.

Dit alles geschiedt in afwachting van de nieuwe wereld, die geen andere wereld is — God geeft Zijn schepping niet prijs — maar een wereld die gelouterd uit den brand te voorschijn komt. Zij komt niet van beneden op door onze "christelijke actie", *maar* catastrophaal van boven uit, als het Jeruzalem, dat uit den hemel neerdaalt.

En allen die God liefhebben en uitzien naar Zijn Sabbath, zullen bidden dat de zondaars, de dissonanten in Gods lied, de spatten op Zijn lichtkleed, de vlekken aan den liefde-maaltijd voor altijd van de aarde zullen verdaan worden. Dit kan geschieden door hun gericht, maar ook door hun bekeering.

Kom Heere Jezus, ja, kom haastiglijk!